

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми «**РОЗВИТОК ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ДО КНИГИ**»

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DOb1 – M17,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньою програмою Дошкільна освіта
з додатковою спеціальністю
013 Початкова освіта
(денна форма навчання)
Бойчук Ольга Дмитрівна

Керівник: **Гордійчук М. С.**, кандидат
педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

Рецензент: **Третяк Н.В.**,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик
початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ДИТЯЧА КНИГА, ЇЇ МІСЦЕ У ВИХОВАННІ, НАВЧАННІ ТА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДИТИНИ	8
1.1. Змістовна характеристика дитячої книги як універсальної цінності.....	12
1.2. Використання книги як засобу в роботі з дітьми: методичний огляд.....	17
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО КНИГИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	38
2.1. Ціннісне ставлення до книги у старшого дошкільника.....	38
2.2. Теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання ціннісного ставлення до книги у старших дошкільників.....	53
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО КНИГИ.....	67
3.1. Діагностика ціннісного ставлення старших дошкільників до книги.....	67
3.2. Упровадження психолого-педагогічних умов виховання ціннісного ставлення до книги в навчально-виховний процес.....	83
ВИСНОВКИ.....	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	105
ДОДАТКИ.....	114

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, докорінно змінили й орієнтації в галузі освіти на тлі утвердження гуманістичної парадигми. Могутнім інструментом формування свідомості людини й виховання її душі завжди були художнє слово, книга, влучно названа В. Сухомлинським неминучим світочем, джерелом духовності, що супроводжувала людину протягом усього життя. На жаль, у сучасному світі зміна пріоритетів, новітні інформаційні технології витіснили книгу до другорядних джерел інформації, що призвело до розриву традицій і, відповідно, – духовного збіднення суспільства. Книга втрачає не лише свою біографію, що складалася зазвичай кількома поколіннями родини, а й гідне місце серед засобів духовно-інтелектуального єднання людей.

Водночас очевидним є й той факт, що зневажливе ставлення батьків до книги знижує її цінність в очах дитини дошкільного віку та звужує жанрову різноманітність книжок, доступних дітям. Лише 28% дітей назвало книгу кращим подарунком для друга й для себе. Викладене вище засвідчує необхідність цілеспрямованої виховної роботи в цьому напрямі.

Анкетування педагогів довело, що зниження читацького інтересу дітей певною мірою спричиняють застарілі принципи відбору літературних творів, які не враховують життєві інтереси дошкільників, однотипні методи роботи з книгою в дошкільних закладах. Загалом результати психолого-педагогічних спостережень засвідчують зменшення ролі книги в житті сучасної родини, яка виховує дітей дошкільного віку, утрату ціннісного ставлення до художньої літератури з боку дітей і батьків, мінімізацію місця книги в освітньому просторі дошкільного закладу, що спричинило зменшення виховного впливу художнього слова загалом.

Проблему використання художнього слова у вихованні й навчанні дітей достатньо глибоко й різнобічно досліджували суспільні діячі, письменники, просвітителі в різні історичні періоди (Г. Ващенко, О. Герцен, М. Добролюбов,

С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, Л. Толстой, К. Ушинський та ін.). Усвідомлюючи надзвичайну роль книги у вихованні особистості, яка зростає, вони з особливою відповідальністю й вимогливістю ставилися до відбору текстів для дітей, наполягали на необхідності прищеплювати любов до читання з перших років життя. Проте спеціального дослідження, присвяченого розв'язанню протиріччя між надзвичайною роллю художнього слова, у житті суспільства й окремої людини та невідповідністю сучасного стану змісту освіти, починаючи з дошкільного віку, у формуванні ціннісного ставлення до художнього слова ще не проводилося.

Отже, актуальність окресленої проблеми, її недостатня розробленість, соціальна й практична значущість і зумовили вибір теми дослідження: **„Виховання ціннісного ставлення до книги у дітей старшого дошкільного віку”**.

Об'єкт дослідження – виховання ціннісного ставлення до книги в дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови виховання в дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до книги.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити сукупність психолого-педагогічних умов виховання в старших дошкільників ціннісного ставлення до книги.

Гіпотеза дослідження. Виховання в старших дошкільників ціннісного ставлення до книги буде ефективним, якщо реалізовувати в сукупності такі психолого-педагогічні умови: планування освітньої діяльності на основі підходу, пов'язаного з групуванням навчально-програмового змісту навколо літературних і фольклорних творів; створення в групі дошкільного закладу та родині читацького середовища, насиченого традиціями й ритуалами спілкування з книгою; залучення батьків до виховання в дітей ціннісного ставлення до книги.

Завдання дослідження:

1. Визначити понятійно-категоріальне поле дослідження.

2. Виявити особливості ставлення до книги в дітей, батьків, вихователів дошкільних закладів.

3. Визначити критерії, показники й схарактеризувати рівні ціннісного ставлення до книги в дітей старшого дошкільного віку.

4. Обґрунтувати психолого-педагогічні умови виховання в старших дошкільників ціннісного ставлення до книги.

5. Експериментально перевірити ефективність визначених психолого-педагогічних умов виховання в старших дошкільників ціннісного ставлення до книги.

Для досягнення поставлених мети й завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* - термінологічний аналіз наукових джерел задля уточнення ключових термінів відповідно до предмета дослідження; аналіз філософської, літературознавчої, психолого-педагогічної літератури для визначення вектора дослідження, його етапів, формулювання завдань, виявлення сутності й особливостей процесу виховання ціннісного ставлення до книги дітей і дорослих, вивчення стану роботи дошкільних закладів у цьому напрямі; *емпіричні* – опитування (анкетування, бесіда, тестування), методи прямого, опосередкованого спостереження та самоспостереження, *педагогічний експеримент* для перевірки ефективності психолого-педагогічних умов виховання в старших дошкільників ціннісного ставлення до книги.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *уперше* теоретично обґрунтовано та експериментально доведено ефективність психолого-педагогічних умов виховання ціннісного ставлення до книги в старших дошкільників; створенні в групі дошкільного закладу та родині читацького середовища, насиченого традиціями й ритуалами спілкування з книгою; залученні батьків до виховання в дітей ціннісного ставлення до книги; *набуло подальшого розвитку* поняття „ціннісне ставлення до книги” щодо старшого дошкільного віку; наукові уявлення про планування та організацію виховної роботи на основі або з використанням літературних творів.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні в педагогічну практику дошкільних закладів методичних рекомендацій щодо організації цілеспрямованої роботи з дитячою книгою в освітньому середовищі ЗДО; системи роботи з батьками з виховання в дітей ціннісного ставлення до книги; комплексу діагностичних завдань, спрямованих на вивчення ціннісного ставлення до книги в дітей старшого дошкільного віку.

Основні результати дослідження **впроваджено** в практику роботи центру розвитку дитини (акт № 24-01 від 13.12.2012), ДНЗ № 39 м. (акт № 36 від 27.11.2012), ДНЗ № 23 м. Чернівці (акт № 01-32/161 від 23.04.2013).

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення. Висновки й результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях різних рівнів: Регіональній науково-практичній конференції „Художнє слово як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей” (Чернівці, 2016), Регіональному науково-методичному семінарі „Проектування соціально-розвивального середовища сучасного дошкільного навчального закладу” (Чернівці, 2017); на засіданнях кафедри теорії та методик дошкільної освіти .

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури .

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення проблеми виховання ціннісного ставлення до книги в дітей старшого дошкільного віку, що виявляється в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці відповідних психолого-педагогічних умов.

1. На підставі термінологічного й структурно-функціонального аналізу понятійного поля дослідження було уточнено зміст ключових понять: *дитяча книга*, що потлумачуємо як словесний літературний твір, зафіксований на будь-якому носії, адресований дітям різних вікових категорій і створений з урахуванням специфіки дитячого сприйняття; *ціннісне ставлення до книги старших дошкільників*, під яким розуміємо стійкий прояв дитиною інтересів, бажань і потреб, пов'язаних із взаємодією з книгами, здатність емоційно відгукуватись на їхній зміст і форму, що ґрунтується на достатньому літературному досвіді в межах вікових можливостей.

2. Визначено компоненти ціннісного ставлення до книги: когнітивний, мотиваційно-потребнісний, емоційно-оцінний, поведінковий та характерні особливості: залежність від картини світу, синкретичність сприйняття зовнішніх і внутрішніх аспектів книги, залежність від ціннісного ставлення до книги в мікросоціумі, кореляційний зв'язок з умінням читати, виявлення в поводженні з книгою, емоційно забарвлене оцінювання, що дозволило розглянути досліджувану якість у контексті дитячої субкультури.

3. Критеріями й показниками оцінки рівнів прояву в старших дошкільників ціннісного ставлення до книги було визначено: *мотиваційно-потребнісний* з показниками: частота звернення до книги; тривалість зацікавленості нею; пріоритетність книги серед інших видів діяльності; *когнітивний*, що виявлявся через рівень поінформованості дитини про книгу (її призначення, користь, структуру); багатство літературного досвіду, активність літературно-художньої комунікації; *емоційно-оцінний*, показниками якого були емоційно-оцінне сприйняття прочитаного; наявність читацьких пріоритетів; уміння оцінювати

книгу за зовнішніми та змістовими параметрами; *поведінковий* з показниками: уміння використовувати книгу як джерело інформації; шанобливе ставлення до книги; виявлення активності в читацькому середовищі групи (родини).

4. Узагальнення різних підходів до визначення психолого-педагогічних умов, практичного досвіду, експертних оцінок фахівців у галузі дошкільної освіти дало підстави для обґрунтування сукупності психолого-педагогічних умов в єдності їх суб'єктного, змістовного та організаційно-процесуального складників: планування освітньої діяльності на основі текстоцентричного підходу, пов'язаного з групуванням навчально-програмного змісту навколо літературних і фольклорних творів; упровадження трирівневої системи занять на основі або з використанням літературних творів; створення в групі дошкільного закладу та родині читацького середовища, насиченого традиціями й ритуалами спілкування з книгою; залучення батьків до виховання в дітей ціннісного ставлення до книги.

4. Зіставлення результатів контрольного обстеження з даними зрізу на констатувальному етапі експерименту засвідчило, що в ЕГ має місце позитивна динаміка рівнів сформованості ціннісного ставлення старших дошкільників до книги. Особливо значущі зміни відбулися за мотиваційно-потребнісним та когнітивним критеріями. Так, в ЕГ кількість дітей з достатнім рівнем збільшилась з 8,3% до 25%, а з низьким рівнем зменшилася – з 16,7% до 0%. У КГ показники позитивної динаміки виявилися менш переконливими.

5. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми виховання в старших дошкільників ціннісного ставлення до книги. Подальшого наукового пошуку потребують, на нашу думку, питання підготовки майбутніх педагогів у галузі дошкільної освіти до формування ціннісного ставлення дітей до книги; оптимізації освітньої діяльності в читацькому середовищі сім'ї та дошкільного навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаров Ю. П. Искусство воспитывать. Москва : Просвещение, 1985. 448 с.
2. Алексеева М. М., Яшина Б. И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников : учеб. пособ. 3-е изд., стер. Москва : Академия, 2000. 400 с.
3. Андреева Г. М. Психология социального познания : учеб. пособ. Москва : Аспект Пресс, 2000. 239 с.
4. Андрищенко Т. К. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Переяслав-Хмельницький, 2007. 258 с.
5. Арушанова А. Г. Речь и речевое общение детей : книга для воспитателей детского сада. Москва : Мозаика-Синтез, 1999. 272 с.
6. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. : А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук ; авт. кол. : А. М. Богущ, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч [та ін.]. Київ : Вид-во МОН, 2012. 21 с.
7. Бенера В. Є., Малиновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей : навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2010. 376 с.
8. Белова Т. Д. Книга в житті дитини. URL: <http://ditsad.com.ua/konsultac/info-d0/konsultac2772.html> (дата звернення: 02.03.2018).
9. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку „Українське дошкілля”. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 255 с.
10. Богущ А. М. Ваші помічники – книги // Розкажіть онуку. 2008. № 11. С. 51–54.
11. Богущ А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник. Київ : Вища шк., 2007. 542 с.

12. Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Слово, 2011. 440 с.
13. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підручник для студентів вищих навчальних закладів, факультетів дошкільної освіти. Київ : Слово, 2006. 304 с.
14. Богуш А. М. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі: практикум : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1995. 192 с.
15. Богуш А. М. Мова ваших дітей : посібник. Київ : Рад. шк., 1989. 130 с.
16. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Одеса : Ярослав, 2004. 175 с.
17. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років : монографія. 2-ге вид. Київ : Слово, 2010. 374 с.
18. Божович Л. Личность и её формирование в детском возрасте. Москва : Просвещение, 1968. 474 с.
19. Боришевський М. Й. Духовні цінності в становленні особистості-громадянина // Педагогіка і психологія. 1997. № 1. С. 144–150.
20. Бородич А. М. Методика розвитку речі дітей. Москва : Просвещение, 1981. 256 с.
21. Воспитание детей в школе: новые подходы и новые технологии / Н. Е. Щуркова [и др.]. Москва : Новая шк., 1998. 207 с.
22. Выготский Л. С. Мышление и речь. Москва : Лабиринт, 1996. 352 с.
23. Гавриш Н. В., Ліннік О. О., Губанова Н. В. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посіб. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.

24. Гавриш Н. Про ефективне використання художнього слова в освітньому процесі дошкільного закладу // Освіта Донбасу. 2011. № 1(144). С. 35–41.
25. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
26. Гавриш Н., Ліннік О. Управління розвитком дошкільників в освітньому середовищі дитячого садка // Дошкільне виховання. 2013. № 1. С. 13–18.
27. Гавриш Н., Ліннік О. Цікава філософія для дітей : метод. посіб. Київ : Шк. Світ, 2011. 128 с.
28. Гумницкий Г. Н., Зеленцова М. Г. Понятие человечности в общей теории морали // Философия и общество. 2008. № 3. С. 20–31.
29. Дворникова Е. И. Формирование эмоционально-личностного отношения к миру у студентов педагогического колледжа на уроках литературы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ростов-на-Дону, 1999. 257 с.
30. Детская книга вчера и сегодня / сост. З. З. Ганкина. Москва : Книга, 1988. 310 с.
31. Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець ; наук. кер. програмою: О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
32. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богущ [та ін.]. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
33. Дронова О. Дошкільник у світі краси: як сприймають, розуміють і пояснюють красу діти 5 – 6 років // Дитина-педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти : колективна монографія / заг. ред. В. В. Докучаєва. Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2010. С. 277–325.

34. Дошкільна освіта: словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упоряд.: К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя : ЛПКС ЛТД, 2010. 324 с.
35. Дуткевич Т. В. Психологія дитяча : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 348 с.
36. Жукова А. А. Формирование у старшекласников ценностного отношения к здоровью в процессе изучения современной художественной литературы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Пенза, 2010. 202 с.
37. Зверева О. Л. Влияние дошкольного учреждения на повышение педагогической культуры молодой семьи : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Общая педагогика, история педагогики и образования”. Москва, 1987. 23 с.
38. Ілляшенко Г. Т. Книга – твій друг і порадник // Шкільна бібліотека. 2007. № 11. С. 82–83.
39. История книги. URL: [http://hi-edu.ru/e-books/HB/index .htm](http://hi-edu.ru/e-books/HB/index.htm) (дата звернення: 27.09.2018).
40. Коменский Я. А. Материнская школа // Избр. пед. соч. : в 2 т. Москва : Педагогика, 1982. Т. 1. С. 201–241.
41. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко. Київ : Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2003. 243 с.
42. Кон И. С. Ребенок и общество. Москва : Педагогика, 1988. 271 с.
43. Кони́на М. М. Роль художественной литературы в нравственном и эстетическом воспитании детей дошкольного возраста // Хрестоматия по теории и методике развития речи детей дошкольного возраста. Москва, 2000. С. 485–497.

44. Кононко О. Л. „Я у світі”: нова світоглядна позиція // Дошкільне виховання. 2009. № 1. С. 5–9.
45. Курінна С. Особливості сприймання та розуміння гумору дітьми дошкільного віку // Дитина-педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти : колективна монографія / заг. ред. В. В. Докучаєва. Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2010. С. 143–156.
46. Курінна С. М. Особливості соціалізації дітей шести-семи років у різних умовах життєдіяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 „Соціальна педагогіка”. Луганськ, 2004. 20 с.
47. Кучерявий О. Г. Педагогіка і психологія дитячої творчості (Аспект самоформування вмінь організовувати творчість дітей) : навч. посіб. Київ : [б. в.], 1998. 156 с.
48. Лавренова Т. И. Социология культуры в парадигме современного гуманитарного знания // Социальные науки: история, теория, методология. Москва, 2000. Вып. 1. С. 38–46.
49. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Политиздат, 1977. 304 с.
50. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкілля : у 2 ч. Київ : Вища шк., 2006. Ч. 1. 302 с.
51. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкілля : у 2 ч. Київ : Слово, 2010. Ч. 2. 360 с.
52. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як [та ін.] Київ : Академія, 1997. 752 с.
53. Ломако Л. І. Проблема ціннісного пізнання в навчальній діяльності // Педагогіка і психологія. 1997. № 1. С. 160–165.
54. Люблінська Г. О. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1974. 355 с.

55. Малятко : програма виховання дітей дошкільного віку / наук. кер. авт. кол. З. П. Плохій. Київ : Педагогічна думка, 1999. 286 с.
56. Маркова А. К., Матис Г. А., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения. Москва : Просвещение, 1990. 192 с.
57. Маршицька В. В. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2003. 186 с.
58. Маслоу А. Мотивация и личность. Санкт Петербург : Питер, 2009. 352 с.
59. Машовець М. Дитяча книжка в процесі виховання сучасної дитини дошкільного віку. URL: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm38_07 (дата звернення: 27.09.2018).
60. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років „Дитина” / авт. кол.: Е. В. Белкіна [та ін.]. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 400 с.
61. Мовчун А. І., Варавкіна З. Д. Рідне слово: українська дитяча література : навч. посіб. : у 2-х кн. Київ : Арій, 2007. Кн. 1. 656 с.
62. Мовчун А. І., Варавкіна З. Д. Рідне слово: українська дитяча література : навч. посіб. : у 2-х кн. Київ : Арій, 2007. Кн. 2. 656 с.
63. Монке О. С. Вплив художньо-мовленнєвої діяльності на розвиток творчих здібностей дошкільників // Наук. вісн. Південноукр. держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2007. С. 229–233.
64. Низковська О. Книжка друг і помічник // Дошкільне виховання. 2008. № 10. С. 13–17.
65. Огар Е. І. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки. Львів : Аз-Арт, 2002. 160 с.
66. Палей Е. В. Проблема ценности (социально-онтологический аспект) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филос. Наук : спец. 09.00.11 „Социальная философия”. Иваново, 2007. 22 с.

67. Патрик Т. Л. Организация учебно-исследовательской деятельности учащихся по литературе в профильной школе : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания”. Москва, 2007. 24 с.
68. Планування роботи вихователя ДНЗ за Базовою програмою „Я у Світі” / уклад.: Л. А. Швайка, О. А. Шевцова. Харків : Основа, 2010. 399, [1] с. : іл.
69. Плохій З. Валеологія та екологія у змісті дошкільної освіти // Підготовка педагогічних кадрів і діяльність навчальних закладів нового типу в системі національної освіти: досвід і перспективи розвитку : зб. наук. пр. Чернівці, 2002. Ч. 2. С. 506–512.
70. Поддьяков А. Н. Исследовательское поведение: стратегии, познания, помощь, противодействие, конфликт. Москва : Эребус, 2006. 264 с.
71. Поніманська Т. І. Виховання ціннісного ставлення до світу дорослих у дітей дошкільного віку // Вісник Глухів. держ. пед. ун-ту. Глухів, 2003. Сер. : Пед. науки. Вип. 2. С. 12–16.
72. Поніманська Т. Дитина в соціумі // Дошкільне виховання. 2012. № 9. С. 8–11.
73. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 3-є вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 447 с.
74. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка: практикум : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Слово, 2007. 352 с.
75. Просенюк А. І. Про виховання у дошкільників інтересу до змісту художнього твору // Наук. вісн. Південноукр. держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2007. С. 234–243.
76. Роганова М. В. Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2001. 225 с.
77. Розов Н. С. Философия гуманитарного образования: ценностные

- основания. Москва : Исследовательский центр проблем подготовки специалистов, 1993. 321 с.
78. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Москва : АН СССР, 1957. 328 с.
79. Русова С. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. Київ : Либідь, 1997. Кн. 1. 272 с.
80. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання. Львів : Просвіта, 1993. 127 с.
81. Скворцов Л. В. Субъект истории и социальное самосознание. Москва : Политиздат, 1983. 264 с.
82. Сусик А. П. З книжечкою ми друзі назавжди // Дошкільний навчальний заклад. 2016. № 9. С. 26–27.
83. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. Киев : Рад. шк., 1984. 288 с.
84. Тесля Н. А. Дидактические особенности становления и развития представлений о физической картине мира в школьной учебной книге : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ростов-на-Дону, 2009. 155 с.
85. Тихеева Е. И. Развитие речи детей : учеб. пособ. Москва : Просвещение, 1981. 111 с.
86. Ткачук Г., Тарасюк Н. Як діток з книжкою подружити // Дошкільне виховання. 2016. № 11. С. 17-19.
87. Товкач І. Любов до книги плекаємо з малку // Дошкільне виховання. 2012. № 11. С. 12-14.
88. Товкач І. Художньо-мовленнєва діяльність дітей // Палітра педагога. 2018. № 2. С. 3-6.
89. Токарева Л. Д. Формування у дітей дошкільників ціннісних орієнтирів. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/6325/1/111> (дата звернення: 27.09.2018).
90. Тоцька Т. Філософія для дітей та дорослих за літературними творами В. Сухомлинського. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с.

91. Ушакова О. С., Гавриш Н. В. В. Знакомим дошкольников с литературой : конспекты занятий. Москва : Сфера, 2005. 224 с.
92. Ушинский К. Д. Избр. пед. соч. : в 10 т. Москва : Учпедгиз, 1958. Т. 9. 388 с.
93. Ушинский К. Д. Родное слово : кн. для детей и родителей. Москва : Лествица, 2003. 494 с.
94. Ушинський К. Д. Вибр. пед. твори : у 2 т. Київ : Рад. шк., 1974. Т. 2. 271 с.
95. Ушинський К. Д. Твори у 6 т. Київ : Рад. шк., 1955. Т. 2. 560 с.
96. Фесюкова Л. Б. Воспитание сказкой. Ярославль : ГЦРО, 2011. 108 с.
97. Флерина Е. А. Разговорная речь в детском саду // Хрестоматия по теории и методике развития речи детей дошкольного возраста. Москва : Академия, 2000. С. 380–393.
98. Харчевникова Е. Л. Педагогические условия использования книги как средства формирования информационной культуры ребенка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 1999. 172 с.
99. Чарівний світ книги // БВДС. 2005. № 21. С.1–120.
100. Шевчук К. Д. Формування у молодших школярів ціннісного ставлення до рідного краю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2009. 327 с.
101. Шелестова Л. Читати залюбки // Дошкільне виховання. 2014. № 4. С. 12–13.